

A S I A.

Asia dignitas.

SIA unde nomen sortita sit, incertum prorsus. Nonnulli nomen habere volunt ab Asia palude, alii ab Asia matre Promethei, Iapethi conjuge, alii, secundum Hippia apud Eustatium à quodam Heroe Asio. Eam ab Africa & Europa non magnitudo solum, sed & multa alia præclara secernunt. In hac enim conditum primum genus humanum è nihilo emerfit, in hac & Veteris & Novi Testamenti fere omnis gesta historia est. In hac humanam carnem induit Salvator noster, & oculis se conspiciendum præbuit Naturæ opifex.

In hac collectæ primum Christianorum Ecclesiæ inter paganorum tenebras, novorum instar siderum emicuerunt. Hæc prima gentium ritus, sacra, mores, rationemque vivendi alias docuit, prima linguarum artiumque omnium genitrix fuit & propagatrix. Constitutæ hic Monarchiæ & imperia prima Assyriorum, Persarum, Babyloniorum & Medorum. Denique nulla apud profanos, nulla apud sacros Scriptores celebratio Orbis terrarum pars.

Termini.

Fines sunt ab Septentrione Oceanus Scythicus, ab Oriente mare Eoum; à Meridie mare Indicum, sive Rubrum: ab Occidente Sinus Arabicus & Isthmus, qui est inter sinum Arabicum & mare Mediterraneum: atque inde maria Phœnicium & Ægæum, Propontis, Pontus, Mæotis lacus, Tanais amnis & Obium flumen. Longitudo ejus summa est inter Hellespontum & Malaccam extremum Indiæ promontorium mill. CIO CCC. Latitudo intra fauces Arabici Sinus & *Tabin* promontorium, quod est ad fretum *Anjan*, mill. CIO CCXX. Africæ adhæret isthmo, latitudinis XXV. miliar. Germanicorum. Cetera aquis innatat.

Partes.

Divisa olim fuit in Majorem & Minorem. Regiones, quas major complectitur, hæ sunt: 1. Syria, quæ dividitur in Phœniciam & Palæstinam. 2. Armenia tam major, quæ Persis, quam minor, quæ Turcis paret. 3. Chaldæa. 4. Arabia, quæ triplex, Petrea, Deserta & Felix. 5. Persia. Deinceps Tartaria, Hircania, Bactriana, Parthia, & denique India, insulæque ad Indias spectantes. Asiæ minoris regiones sunt, Phrygia, Mysia, Lydia, Caria, Æolis, Ionia, Doris, & insula Rhodus. Phrygia duplex est, altera major, altera minor, quæ & Troas, sic dicta ab urbe Troja, Græcorum decennali obsidio excidioque celebratissima. A qua triginta stadiis à veteri distans novum est Ilium, item Alexandri Troas, quæ & Alexandria. Mysia similiter in Majorem & Minorem dividitur. In illa urbes notissimæ Antandros, Pergamus, Trajanopolis. In Minori Mysia, quam Hellespontus & Propontis perfundunt, amnes sunt celebres Æsopus, Granicus, Simois, Mons Ida Paridis & Oenones amoribus notus. Lydia flumina habet Caicum, Thermum, qui Pactolum auriferis arenis famigeratum recipit, & Caistrum, qui Lydiam à Caria dispescit. Urbium nobilissimæ sunt Thyatira, Sardes, Philadelphia. In Caria flumina sunt Mæander & Lycus. Urbes claræ, Tripolis, Laodicea, Antiochia, Magnesia, Priene, Alabanda, Stratonice, & in littore Miletus, dives olim atque potens mari Græcorum civitas. In Æolide urbes inclytæ, Cuma, Phocæa, Elea. In Ionia Smyrna, Clazomenæ, Teos, Lebedus, Colophon, non tam Clarii Apollinis oraculo, quam Homeri natalibus nobilis; & Ephesus omnium clarissima, cujus decus ac ornamentum præcipuum Templum Dianæ, inter septem orbis miracula relatum, adeo magnificum, ut Xerxes, cum omnia Asiatica templa incendio vastaret, huic uni pepercerit: quod postea Herostratus quidam, ut nomen ex scelere reportaret, incendit. In Doride urbes fuere Halicarnassus & Cnidus. At hodie Asia tota in quinque potissimum partes dividitur, quarum I. TARTARIA. II. CHINA. III. INDIA, earumque insulæ. IV. PERSICVM imperium. V. TURCICVM. TARTARI Septentrionalem Asiæ tractum tenent, à Mæotide usque ad Oceanum Eoum, neque ullius est in toto orbe majus latiusque imperium. Tartaria deserta multas hordas habet. *Zagathai* est Scythia intra Imaum. *Catai* regnum cœli ac soli temperie laudatissimum. *Tangut* est Scythia extra Imaum, cum Serica regione vicina Sinensibus. Præcipua ejus flumina sunt, Putifachnis, Caromora, Quiantu, & Quiam. Gens ipsa fera, atrox, cruenta, inconditis moribus & omnium barbarorum maximè barbara. Regio plurimum inculta, tristis, squallida, deserta. Nomen accepit à flumine *Tartar*, quod *Mongul* regionem irrigans in mare Septentrionale effunditur.

CHINÆ regnum in Zona temperata situm est, terminaturque mari Chinenfi, India, & Tartaria, à qua per spatium cccc. leucarum, ubi à montibus destituta est, muro discluditur, humano labore ac industria exstructo. Regio amplissima est. Provinciæ in ea CL. Metropoles CCXXV. Castella majora MCLIV. municipia CCCC XX. Villæ pagique sine numero. Incolarum summa excrevit ad LXX. myriadas. Urbes præcipuæ sunt, *Panquin*, *Nanquin* & *Quinsay*. Cives ingeniosi & industrier. Imprimendorum librorum ars apud illos antiqua est, uti & usus tormentorum aheneorum.

INDIA à Gange in duas partes secatur. Hinc pars ejus Persiæ proxima India intra Gangem,

gen, altera verò extra Gangen appellatur. Illa hodie *Indostan* dicta, in qua sunt *Cambaja*, *Bisnagar*, *Narvinga* cum insulis Ceilon & Maldivis. In India extra Gangen sunt *Bengala*, *Pegû*, & ingens promontorium, in quo Malacca, olim dicta Aurea Cherfoneus. Merces Indiæ sunt aurum, sericum, gemmæ, uniones, aromata, ut piper, cariophyllum, nuges myristicæ, cinnamomum, rhabbarum, aliaque. Insulæ maris Indici innumeræ sunt. Princeps, atque omnium toto Oriente nobilissima, *Sumatra*, Veteribus *Taprobana*, in complura regna divisa. Secunda est *Borneo*. Tertia *Iava Major*, incognitæ magnitudinis, quam I. Cæsar Scaliger omnium rerum facili ubereque proventu compendium orbis appellavit. In hac celeberrimum est emporium Bantam. Dein Insulæ *Celebes*, *Gilolo*, *Ceiram*, quas Sindas esse putant Ptolomæi: & inter has sparsæ Moluccæ, parvæ, at felici aromatum productu nobiles, *Bachian*, *Tidor*, *Ternate*, *Motir*, *Machian*. Iamque Sinarum regno approximantes *Philippinæ*, quas Baruffas Ptolomæi interpretantur. Harum maxima *Lutzon*; in qua Hispani urbem condiderunt *Manillian*. Secunda est *Mindana*. Tertia *Calamianes*. Dein reliquæ minores inter has dissipatæ. Hinc verò versus Orientem sunt aliæ complures, in universum Hispanis *Islas de las Velas* dictæ. Hinc meridiem versus C. L. distans mill. Germ. est *nova Guinea*, quæ an sit insula, an verò pars continentis terræ Australis nondum satis compertum habemus. At in Sinu Gangetico *Narvingæ* regno adversa *Ceylon* novem regnis distincta est. Eam recentiores quidam *Taprobanam* esse autumant.

PERSICVM imperium clauditur à Septentrione Hyrcano sive Caspio mari, & Oxo flumine, Caucasoque monte: ab Oriente Indo: à meridie mari ac sinu Persico: ab Occasu Euphrate amni & Tigri, qui in illum immergitur, & Araxe fluvio. Regiones hic olim Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamisus, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia, Persis, Sufiana, Assyria, Media. Nunc Persarum sive Sophorum universum imperium in regiones divisum est, quorum nomina, *Sare*, *Cusistan*, *Elaran*, *Farfi*, *Arac*, *Elfabar*, *Diargument*, *Corasan*, *Sablestan*, *Candahor*, *Sigestan*, *Chefismur*, *Kirman*, *Goadel*, quibus accedunt *Ormuz*, & *Guzaratte*. Cæterum Veteris Carmaniæ nunc pars est regnum *Ormuz*, admodum potens, quod Plinio Armuzia regio dicitur, populi Armozei. Ptolomæus refert hoc situ civitatem Armuzam, & Strabo Armozum, quo nomine hodie cenferi potest *Ormuz* in insula ejusdem nominis. Rex Saracenus est, olim Persarum, nunc Hispaniarum regis, qui arcem illic obtinet munitissimam, stipendiarius. Sed hujus regni pars altera est in proximo Arabiæ littore. Caput regni est Armuza, vulgo *Ormuz*, urbs satis elegans, emporiumque gemmis, unionibus, atque aromatibus, quæ India, Persis & Arabia mittunt, celeberrimum. Verum anno 1623 eripuit illud Persa Hispano.

TVRCICO imperio nunc præest Sultanus Amurathes, post Sultanum Osman, & Sultanum Mustapham. Ejus in Asia partes sunt, Albania, Iberia, Colchis, Armenia, Cappadocia, Galatia, Pontus & Bithynia, Asia minor sive Natolia, Lycia, Pamphylia, Cilicia, Syria, Mesopotamia, Babylonia & Arabia. In Insulis celebriores Cyprus & Rhodus, Lesbos, Chios & Cös.

Totius autem tractus Asiatici monarchæ primi fuere Assyrii, quorum postremus Sardapalus, unicæ luxuriæ, profligatissimæque vitæ homo. Postea ad Medos devolutum imperium, ab his ad Persas translatum, inter quos Xerxes Darii filius bellum à patre cœptum adversus Græciam, quinquennium instruxit, copiasque decies centum millium, strato super Hellespontum ponte, ex Asia in Europam deduxit: quas naves quoque decies centum mille comitatæ sunt, sed irritò conatu: quum is, qui superis minari, mari insultare, Neptuno compedes injicere, cœlo tenebras inducere, montes solo æquare, totum orbem concutere ausus fuerat, vix, profligatis exercitibus, piscatoris scapha fretum trajecit, fracto hibernis tempestatibus ponte. Postremus Persici imperii Darius fuit, qui victus, superatusque ab Alexandro, Macedonum Monarchiæ viam fecit. Post Macedones, cum magna Asiæ pars Romanorum imperio cederet; Parthi, vilis antea atque ignava gens, potentissimum in Asia regnum condiderunt, magnis exinde cladibus Romanos afficientes, donec ipsi à Turcis & Saracenis afflicti fuerunt, regnumque eorum divexatum. Tandem Persarum virtus atque nomen iterum in Sophis emerfit, Ismaële rege potentiam imperii sui maximè stabiliente.

Flumina totius Asiæ præcipua sunt Tigris, Euphrates, Ganges, Indus: de quibus plura hoc loco dixisse non alienum fuerit. Tigris, qui nunc accolis *Tigil*, oritur in Armenia majore, fonte conspicuo in planicie; qua tardior fluit, *Diglito*; ubi verò concitari incipit, à celeritate Tigris (hoc nomine Medi Sagittam appellant) incipit vocari. transvectus lacum Arethusam, occurrente Tauro monte specu mergitur, subterque lapsus à latere ejus altero erumpit. Alterum deinde transit lacum, qui Thospites dicitur, rursusque in cuniculos mersus post xxv. millia passuum redditur. Dein receptis aliis ex Armenia Assyriaque fluminibus, Assyriam Mesopotamiamque determinat; citraque Seleuciam divisus in duos alveos, altero Seleuciam, altero Ctesiphon-

A S I A.

siphontem petens, insulam efficit haud modicam. Vbi remeavere aquæ Pasitigris appellatur, moxque in lacus Chaldaicos se fundit. inde vasto alveo profusus binis ostiis infertur mari Persico. *Euphrates*, qui nunc incolis Frat, in majore itidem Armenia exortus, initio Pyxirates nominatur: ubi Taurum occurrentem irrumpit, Omira; & mox ubi perfregit, Euphrates dicitur. Inde læva Mesopotamiam, dextera Syriam, Arabiam, Babyloniamque radens in plures alveos dispescitur; quorum uno Seleuciam & Tigrin petit; altero, qui Regius dicitur, Babylonem permeans, in paludes Chaldaicas distrahitur, transvectusque, quondam suo ore in mare evolvebatur: postea verò ab accolis agros rigantibus præclusus, non nisi per Tigrin delatus. Increfcit autem & ille, Nili modo, statis diebus, ac Mesopotamiam inundat. *Ganges* gemmifer & auri fecundus ex Scythicis oritur montibus, cujus latitudo minima duo mill. German. maxima quinque; ubi vadosissimus, mensuram centum pedum devorat. *Indus*, quem accolæ quondam Sandum, nunc diversis nominibus diversi appellant populi, *Hynd*, *Duil*, *Inder*, & *Caercede*, in Paropamiso monte effusus, unde viginti recipit amnes; sed clarissimos Hydaspem, & Hypasin, qui Alexandri iter terminavit, nusquam latior quinquaginta stadiis, aut altior quindecim passibus, septem ostiis in mare Indicum evolvitur. Mons maximus Asiæ & reliquorum in Asia montium pater est Taurus, qui alibi alia fortitur nomina, ut modo Imaus, modo aliter appelletur.

Est hic Mare *Caspium*, hodie Mare *de Sala* vel *Bachri*, vel *Chualensko* dictum, undique terris conclusum, ut falsò crediderint Veteres esse Sinum Oceani Septentrionalis. Amnes in Pontum Euxinum influentes sunt, Thermoodon, Iris: *Ponti*, Halys: *Galatiæ*, Parthenius & Sangarus: *Bithyniæ*, Rhindacus: *Phrygiæ*, Simois & Scamander: *Lydiæ*, Caycus & Hermus. Caystus & Mæander *Cariæ*: Xanthus *Lyciæ*. Cataractes *Pamphylæ* sive *Caramaniæ*. Cydnus *Ciliciæ*, qui Tharsum Pauli Apostoli patriam præterlabitur: Orontes *Syriæ*: Iordanes *Palestine*. Lacus ingens Asphaltites, in quem se effundit Iordanes. Urbes præcipuæ nunc sunt, (sub Turcarum imperio) Theodosia *Casæ*, & Trapezus *Trebizonde*. Fuerunt quondam Amasus, Prusa, Chalcedon, Abydus, Troja, Smyrna, Colophon, Ephesus, Miletus, Patara, Tarsus, Antiochia, Tripolis, Berytus, Tyrus, Sidon, Ioppe, *Iaffa*, Acalon, Gaza, Damascus, Hierosolyma. Montes Libanus & Antilibanus. In Cypro sunt urbes famosæ, Salamis, Amathus, Paphus, Nicosia & Famaugusta.

A F R I C A.

